Міністерство освіти і науки України
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО

На правах рукопису

ФЕДОРУК Галина Миколаївна

УДК 378.015.31:004-047.22(043.3)

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат дисертації
на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Вінниця – 2015

Дисертацією є рукопис.
Робота виконана у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського, Міністерство освіти і науки України, м. Вінниця.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
Кадемія Майя Юхимівна,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, завідувач кафедри інноваційних та інформаційних технологій в освіті.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Ткачук Станіслав Іванович,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
декан технолого-педагогічного факультету,
м. Умань;

кандидат педагогічних наук, доцент
Кільдеров Дмитро Едуардович,
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, завідувач кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп'ютерної графіки, м. Київ.

Захист відбудеться 16 вересня 2015 р. о 14^{00} год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д. 05.053.01 у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського за адресою: 21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32, корпус № 2, зала засідань.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32).

Автореферат розісланий 14 серпня 2015 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради — Коломієць А. М.

Загальна характеристика роботи

Актуальність і доцільність дослідження. На сучасному етапі розвитку суспільства інтеграція України в Європейський простір невід'ємно пов'язана з якістю національної системи освіти, її конкурентоспроможністю, відповідністю сучасним вимогам. Динаміка освітніх подій останнього десятиліття дала поштовх значним перетворенням в українській системі освіти. Підготовка фахівців різних спеціальностей, зокрема педагогів, спрямовується на формування в них ключових компетентностей. Нині, під час упровадження в усі сфери буття новітніх інформаційних технологій і найскладнішої техніки особливого значення в підготовці, зокрема вчителів трудового навчання (технологій), набуває проблема формування їхньої інформаційно-комунікаційної компетентності (ІКК) як складової загальної професійної компетентності.

У Законі України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» наголошено, що Україна готує і має значну кількість висококваліфікованих фахівців з інформаційних технологій. Ринок інформаційних технологій перебуває у стані активного становлення та за певних умов може стати фундаментом розвитку інформаційного суспільства в Україні.

Науковці нині відзначають особливу актуальність і значущість для вітчизняної освіти проблем інформатизації освітнього простору України та використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у навчальному процесі. Сучасний педагог має оволодіти новими знаннями і вміннями, що допоможуть йому комфортно існувати та бути конкурентоспроможним в економічному просторі інформаційного суспільства. В цьому зв'язку актуальним є завдання з формування ІКК майбутніх учителів.

Соціально-економічні та суспільно-політичні зміни, що відбуваються в Україні на сучасному етапі, модернізація освітньої системи висувають нові вимоги до рівня знань і вмінь учителів технологій. У сучасних умовах становлення вчителя технологій як професіонала неможливе без чіткого визначення системи знань, умінь і навичок, особистісних якостей і професійних компетентностей, серед яких чільне місце належить інформаційно-комунікаційній компетентності. Сучасний учитель технологій повинен добре орієнтуватися в інформаційному просторі, одержувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасної школи, а саме: створювати текстові документи, таблиці, малюнки, діаграми, презентації тощо; використовувати Інтернет-технології, локальні мережі, бази даних; здійснювати анкетування, діагностування, тестування учнів, пошук необхідної інформації в мережі Інтернет; розробляти власні електронні продукти (розробки уроків технологій, демонстраційний матеріал); використовувати й поєднувати готові електронні продукти (електронні підручники, енциклопедії, навчальні програми, демонстраційні програми та ін.) у своїй професійній діяльності.

У науковій літературі питаннями компетентності опікувалися такі науковці: О. Акімова, В. Введенський, О. Дахін, Дж. Равен, І. Зимняя, О. Овчарук, О. Пометун, В. Петрук, А. Хуторський та ін. Професійну

компетентність розглядали В. Адольф, А. Маркова та ін. Компетентність учителя досліджували: В. Бондар, І. Зязюн, Д. Мазоха, А. Радченко, В. Семиченко, В. Сластьонін, Е. Соф'янц, Р. Хмелюк, Л. Хоружа та ін. Особистісні якості педагога в структурі педагогічної компетентності виокремлено А. Деркачем, В. Зазикіним, Т. Ільїною, І. Колесніковою, Н. Кузьміною, В. Лозовецькою та ін.

Проблемам упровадження й ефективного застосування ІКТ в освіті присвячено чимало теоретичних та експериментальних праць вітчизняних й зарубіжних педагогів і психологів, зокрема: В. Безпалька, В. Бикова, Б. Гершунського, С. Гончаренка, Р. Гуревича, М. Жалдака, В. Заболотного, М. Кадемії, М. Козяра, Ю. Машбиця, Є. Полат, І. Роберт, С. Сисоєвої та ін.

Питанням професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання приділено увагу в дослідженнях таких учених, як О. Авраменко, В. Бойчук, Р. Гуревич, О. Коберник, Д. Кільдеров, В. Мадзігон, Х. Процко, В. Сидоренко, В. Стешенко, В. Титаренко, С. Ткачук, Д. Тхоржевський, Г. Терещук та ін.

Водночас залишаються недослідженими питання критеріїв та рівнів сформованості ІКК майбутніх учителів технологій, особливостей її формування в процесі професійної підготовки. Вимагають додаткового вивчення педагогічні умови формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців. Загалом можна зробити висновок, що ступінь дослідженості проблеми формування ІКК майбутніх учителів технологій не відповідає рівню її теоретичної й практичної значущості.

У діяльності педагогічних вищих навчальних закладів поряд із суттєвими здобутками в підготовці вчителів технологій наявні й певні недоліки та *суперечності,* зокрема, між:

– об'єктивною потребою в прискоренні реформування вищої педагогічної школи й низьким рівнем опрацьованих теоретичних, наукових і методичних основ організації підготовки майбутніх учителів технологій в умовах зростання інформатизації педагогічної професійної діяльності;

– державними вимогами щодо підготовки конкурентоспроможних учителів технологій і низьким рівнем їхньої ІКК;

– необхідністю удосконалення процесу формування ІКК у майбутніх учителів технологій та нерозробленістю його науково-теоретичних засад та науково обґрунтованих методик.

Необхідність розв'язання названих суперечностей, соціальна і педагогічна важливість цієї проблеми, недостатнє дослідження її в педагогіці вищої педагогічної школи зумовили вибір теми дисертації: *«Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів технологій у процесі професійної підготовки».*

Зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота є складовою комплексного наукового дослідження кафедри педагогіки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського «Методологія і технологія моніторингу якості педагогічної діяльності» (державний реєстраційний номер 0108U001064) та відповідає напряму науково-дослідної роботи кафедри теорії і методики

технологічної освіти, економіки і безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського за темою «Актуальні проблеми підготовки вчителя технологій у сучасних умовах» (протокол №2 від 14.09. 2010 р.). Тема дисертації затверджена вченою радою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол №6 від 28.12. 2011 р.) і узгоджена в Міжвідомчій Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології України (протокол №5 від 29.05. 2012 р.).

Мета дослідження полягає у визначенні, теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці педагогічних умов формування ІКК майбутніх учителів технологій в освітньому середовищі педагогічного вищого навчального закладу (ВНЗ).

Об'єкт дослідження: професійна підготовка вчителів технологій у педагогічних вищих навчальних закладах.

Предмет дослідження: педагогічні умови формування ІКК майбутніх учителів технологій у процесі підготовки в педагогічному ВНЗ.

Гіпотеза дослідження: формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів технологій у процесі професійної підготовки буде ефективним за умови впровадження моделі педагогічного супроводу, що забезпечує комплексну реалізацію таких педагогічних умов:

–формування потреби в ІКК через організацію діяльності студентів в інформаційно-освітньому середовищі навчального закладу;

–забезпечення керівництва формуванням ІКК на основі індивідуального підходу й налагодження суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем і студентами;

– організація самостійної роботи студентів з використанням інноваційних технологій навчання.

Завдання дослідження:

1. З'ясувати сутність і структуру ІКК майбутніх учителів технологій.
2. Визначити критерії, показники та рівні сформованості ІКК студентів, майбутніх учителів технологій.
3. Теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови та модель формування ІКК майбутніх учителів технологій у педагогічному ВНЗ.
4. Розробити методику реалізації педагогічних умов й укласти методичні рекомендації щодо формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів технологій.

Теоретико-методологічною основою дослідження є психолого-педагогічні концепції професійного розвитку особистості (А. Деркач, Є. Зеєр, Є. Климов, Т. Кудрявцев, Н. Кузьміна, А. Маркова, А. Сейтешев та ін.); психолого-педагогічні ідеї, що відображають сучасні уявлення про особливості професійної освіти в умовах інформаційного суспільства (В. Биков, С. Гончаренко, Р. Гуревич, А. Коломієць, Н. Ничкало, В. Радкевич, В. Сидоренко, С. Сисоєва, Д. Чернілевський та ін.); принципи застосування ІКТ у навчальному процесі (М. Жалдак, І. Захарова, Г. Козлакова, І. Роберт та ін.); проблеми розв'язання особливостей підготовки майбутніх учителів технологій та організації трудового навчання і виховання (О. Видра, А.

Вихрущ, Н. Денисюк, Д. Кільдеров, О. Коберник, В. Мадзігон, С. Омельченко, І. Павх, В. Перегудова, В. Сидоренко, В. Стешенко, Г. Терещук, С. Ткачук, В. Туташинський, Д. Тхоржевський та ін.) В основу дослідження були покладені особистісний (І. Бех, В. Кремень, В. Стрельніков та ін.), діяльнісний (І. Зязюн, М. Солдатенко та ін.) та компетентнісний (І. Зимняя, Л. Кайдалова, Н. Кічук, О. Овчарук, В. Петрук, А. Хуторський та ін.) методологічні підходи.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань використовувався комплекс взаємопов'язаних методів дослідження. Серед них *теоретичні*: аналіз педагогічної та психологічної літератури з метою з'ясування сутності, структури, критеріїв і показників інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів технологій, обґрунтування педагогічних умов її розвитку; метод теоретичного моделювання застосовувався під час розробки моделі формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів технологій в освітньому середовищі вищого педагогічного навчального закладу; *емпіричні*: спостереження, бесіди, інтерв'ювання, анкетування, тестування, метод експертних оцінок, за допомогою яких визначався актуальний стан сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів технологій; педагогічний експеримент здійснювався з метою перевірки педагогічних умов формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів; *методи математичної статистики* (критерій згоди Пірсона χ^2) застосовувався з метою опрацювання одержаних даних, виявлення кількісних залежностей між досліджуваними явищами і перевірки достовірності результатів експериментального дослідження.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилася у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського, Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини, Хмельницькому національному університеті, Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка, Криворізькому педагогічному інституті ДВНЗ «Криворізький національний університет». Загалом у дослідженні на різних його етапах взяли участь 426 студентів 1- 5 курсів і 12 викладачів.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

– *вперше обґрунтовано та визначено* педагогічні умови формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів технологій (формування потреби в ІКК через організацію діяльності студентів в інформаційно-освітньому середовищі навчального закладу; забезпечення керівництва формуванням ІКК на основі індивідуального підходу й налагодження суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем і студентами; організація самостійної роботи студентів з використанням інноваційних технологій навчання); *розроблено* модель і методику реалізації педагогічних умов формування ІКК майбутніх учителів технологій;

– *уточнено* критерії та показники оцінювання рівня інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів технологій;

– *подальшого розвитку* набули напрями формування інформаційно-

комунікаційної компетентності майбутніх фахівців з урахуванням специфіки їхньої професійної діяльності та діагностичний інструментарій для визначення сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності.

Практичне значення результатів дослідження полягає в розробленні методики реалізації педагогічних умов формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів технологій; укладанні відповідних методичних рекомендацій для викладачів; опрацюванні комплексу форм і методів, що можуть застосовуватися викладачами з метою розвитку мотивів, інтересів, ціннісних орієнтацій майбутніх учителів технологій; розробленні та адаптації діагностичних методик для використання в процесі моніторингу компонентів інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів технологій.

Результати, одержані в дисертаційному дослідженні, можна використати під час складання навчальних планів підготовки вчителів технологій, навчальних програм, підручників і навчальних посібників, педагогічних програмних засобів, розроблення методичних матеріалів, що забезпечують навчально-виховний процес, спрямований на професійну підготовку вчителів технологій у педагогічному ВНЗ.

Проміжкові та прикінцеві результати дослідження **впроваджено** в підготовку вчителів технологій у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського (довідка №9 від 28.10.2014 р.), Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини (довідка №6 від 15.03.2015 р.), Хмельницькому національному університеті (довідка №203/04-5 від 19.03.2015 р.), Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка (довідка №1018/01-55/09 від 27.03.2015 р.), Криворізькому педагогічному інституті ДВНЗ «Криворізький національний університет» (довідка №02/13/01-188/3 від 19.03.2015 р.).

Матеріали дисертації можуть бути використані в навчальному процесі педагогічних ВНЗ інших профілів підготовки, на курсах підвищення кваліфікації та перепідготовки фахівців, а також у середніх загальноосвітніх школах І-ІІІ ступенів і професійно-технічних закладах.

Апробація і впровадження результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження висвітлювалися у доповідях на науково-практичних конференціях, зокрема, *міжнародних*: «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми» (Вінниця, 2012); «Організація самостійної роботи студентів у контексті підвищення якості освіти: особистісний вимір» (Донецьк, 2014); «Психолого-педагогічні проблеми становлення сучасного фахівця» (Харків, 2014); «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми» (Вінниця, 2014); «Сучасні тенденції в науці і освіті» (Ольштин, 2014); «Суспільство знань» (Лодзь, 2014); «Питання педагогіки і психології» (Москва, 2014); «Проблеми та перспективи розвитку науки» (Чернівці, 2014); «Наука, економіка і техніка: інноваційний погляд» (Чернівці, 2014); *всеукраїнських:* «Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень» (Вінниця, 2013); «Професійний розвиток та становлення

особистості сучасного фахівця в умовах освітнього простору» (Хмельницький, 2014); «Проблеми становлення і розвитку особистості в сучасному соціокультурному середовищі» (Кривий Ріг, 2014); «Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень» (Вінниця, 2014); «Соціологія – соціальна робота – регулювання соціальних проблем» (Львів, 2014); «Педагогіка, психологія і соціологія» (Донецьк, 2014); міжрегіональній конференції молодих учених та аспірантів «Дослідження молодих науковців у галузі гуманітарних наук» (Горлівка, 2012); регіональній науково-практичній конференції студентів магістратури, аспірантури і докторантури ВДПУ імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, 2012-2015), на кафедрах педагогіки та технологічної освіти і безпеки життєдіяльності ВДПУ імені Михайла Коцюбинського.

Публікації. Основні результати дослідження опубліковано в 22 наукових і науково-методичних працях. У тому числі 8 статей у провідних наукових фахових виданнях, 3 статті в збірниках міжнародних конференцій, 1 методичні рекомендації, 10 – інші матеріали.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків і списку використаних джерел. Повний обсяг дисертації складає 258 сторінок друкованого тексту, з них – основний текст дисертації викладено на 180 сторінках. Ілюстративний матеріал представлено в 6 таблицях на 3 сторінках і 15 рисунках на 6 сторінках. Список використаних джерел становить 367 найменувань, з них 21 іноземною мовою. Додатки на 26 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, об’єкт, предмет, гіпотезу, завдання; схарактеризовано методи роботи; розкрито наукову новизну, практичну значущість дисертації; представлено відомості про апробацію та впровадження одержаних результатів.

У першому розділі – **«Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів технологій як педагогічна проблема»** розглянуто дефініцію поняття «інформаційно-комунікаційна компетентність» у сучасній психологічній та педагогічній літературі; проаналізовано стан наукової літератури з проблеми підготовки майбутніх учителів технологій у вищих педагогічних навчальних закладах; сутність та структуру інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів технологій; можливості дисциплін професійної і практичної підготовки у формуванні ІКК майбутнього вчителя технологій та стан інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів технологій.

Узагальнення різних підходів (І. Зимняя, І. Молодоженя, Н. Кириленко, С. Трубачева та ін.) дає підстави трактувати ІКК майбутніх учителів технологій як інтегративну (комплексну) якість особистості, що становить *здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, одержувати інформацію, оперувати нею (володіти відповідним рівнем компетенцій стосовно ІКТ) та ефективно використовувати ІКТ в педагогічній діяльності.*

Знання, якими користуються майбутні вчителі технологій, є

різноплановими і стосуються багатьох аспектів майбутньої діяльності. Тому необхідно вміти бачити зв'язки між ними, адже в процесі підготовки творчого, висококваліфікованого вчителя технологій з високим рівнем сформованості ІКК потрібно використовувати можливості позитивного впливу на цей процес дисциплін природничо-математичної та фундаментальної підготовки й циклу професійної і практичної підготовки. Цикл вибіркових дисциплін і цикл дисциплін за вибором студентів є тією сполучною ланкою, що зможе допомогти майбутнім учителям технологій виробити системний підхід до аналізу одержаної стосовно ІКТ інформації, в контексті відповідальності за результати прийнятих рішень. Метою особистісно орієнтованої освіти майбутніх учителів технологій, спрямованої на розвиток їхньої ІКК, є сприяння самореалізації, саморозвитку стосовно оволодіння ІКТ, адаптації до професійної діяльності, саморегуляції.

Урахування результатів аналізу різних підходів (І. Воротнікової, Н. Кириленко, І. Молодожені та ін.) до структурування змісту ІКК, а також особливостей професійного становлення студентів вищих педагогічних навчальних закладів дає підстави виокремити три компоненти в структурі ІКК майбутніх учителів технологій (мотиваційно-ціннісний, інформаційно-пізнавальний, технологічно-результативний), що відображають характер установок студентів на використання ІКТ у майбутній педагогічній діяльності, володіння знаннями змісту ІКК та досвід прояву її в професійних чи квазіпрофесійних умовах.

Відповідно до виокремлених компонентів ІКК майбутніх учителів технологій визначено критерії та показники її сформованості (аксіологічний: наявність інтересу до оволодіння ІКТ, сформованість потреби в ІКК, усвідомлення особистісного сенсу та значущості ІКК, характер установок на використання ІКТ у майбутній професійній діяльності; гносеологічний: повнота, глибина, системність знань стосовно ІКТ; знання про особливості використання ІКТ у професійній діяльності; праксеологічний: володіння ІКТ, набір операційних умінь; володіння навичками опрацювання інформації; уміння працювати з педагогічними програмними засобами; уміння здійснювати самоконтроль, самоаналіз та самооцінку застосування ІКТ; здатність до рефлексії; уміння творчо підходити до проведення уроків технологій із застосуванням ІКТ), на основі комплексного врахування яких визначено й схарактеризовано рівні ІКК майбутніх учителів технологій.

Використані нами авторські та адаптовані відповідно до завдань нашого дослідження методики діагностування ІКК майбутніх учителів технологій, зокрема: опитування за Ю. Фещуком (вивчення стану організації процесу розвитку ІКК студентів), тест «Мотивація професійної діяльності» (методика К. Замфір у модифікації А. Реан); анкета для вивчення ставлення студентів до необхідності формування ІКК (адаптований варіант анкети Є. Іванченко); експертне оцінювання сформованості показників кожного з критеріїв (аксіологічного, гносеологічного та праксеологічного) ІКК майбутніх учителів технологій дали змогу визначити в цілому рівні сформованості ІКК майбутніх учителів технологій на всіх етапах педагогічного експерименту. Узагальнення результатів констатувального

етапу експериментального дослідження дає підстави визначити три рівні сформованості ІКК майбутніх учителів технологій: елементарно-репродуктивний, концептуально-продуктивний та методологічно-творчий.

Аналіз результатів, одержаних на констатувальному етапі дослідження, засвідчив недостатній рівень інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів технологій (близько 40 % студентів з елементарно-репродуктивним рівнем), що підтверджує необхідність обґрунтування педагогічних умов формування ІКК майбутніх учителів технологій у процесі фахової підготовки та їх експериментальної перевірки.

У другому розділі – **«Педагогічні умови формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів технологій»** обґрунтовано визначені педагогічні умови та авторська модель.

Модель формування ІКК майбутніх учителів технологій (рис.1) відображає структурно-функціональну взаємодію мети, педагогічних принципів, педагогічних умов процесу формування досліджуваної компетентності, компонентів ІКК і відповідних для їх формування методичних прийомів та організаційних форм, етапів і результату експериментальної роботи. Загальна концепція розробленої моделі формування ІКК майбутніх учителів технологій має своїм підґрунтям діяльнісний, індивідуально-творчий та особистісно орієнтований підходи. Педагогічними принципами на формувальному етапі дослідження розглядалися такі: цілеспрямованості процесу підготовки, науковості, зв’язку з життям, єдності навчання й виховання, єдності теоретичної та практичної підготовки, систематичності та неперервності. Наступність етапів (організаційно-спонукального, когнітивно-процесуального, рефлексивно-продуктивного) і завдань експериментальної роботи зумовлена закономірностями розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності.

Узагальнення результатів аналізу психолого-педагогічної літератури з досліджуваної проблеми та сучасної практики професійної підготовки майбутніх учителів технологій дає підстави визначити комплекс педагогічних умов формування ІКК майбутніх учителів технологій: формування потреби в ІКК через організацію діяльності студентів в інформаційно-освітнього середовищі навчального закладу; забезпечення керівництва формуванням ІКК на основі індивідуального підходу й налагодження суб’єкт-суб’єктної взаємодії між викладачем і студентами; організація самостійної роботи студентів з використанням інноваційних технологій.

Формування потреби в ІКК через організацію діяльності студентів в інформаційно-освітньому середовищі навчального закладу забезпечує формування відповідного характеру настанов на використання ІКТ у майбутній педагогічній діяльності, інтересу до оволодіння ІКТ, усвідомлення особистісного сенсу та значущості ІКК, прагнення до професійного самовдосконалення стосовно оволодіння ІКТ. Це забезпечить мотиваційну спрямованість студентів на формування ІКК.

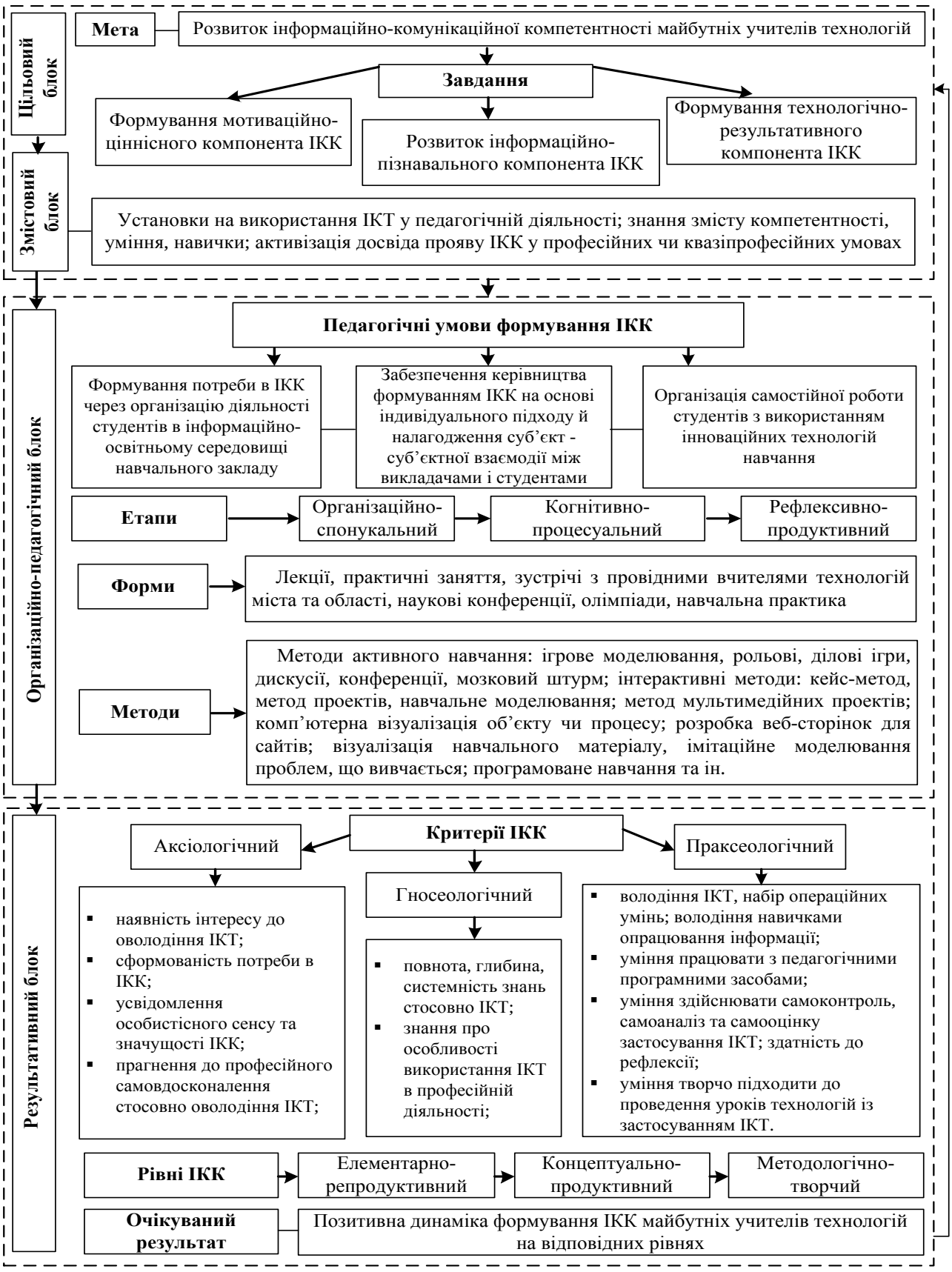

Рис. 1. Модель формування ІКК майбутніх учителів технологій

З метою формування потреби студентів у ІКК використовувався інформаційно-освітній портал. Важливо, що за допомогою ресурсів інформаційно-освітнього порталу викладачі під час проведення експерименту мали можливість оперативного консультування студентів, студенти мали можливість оперативно звертатися до викладача, описати проблему й одержаних вичерпну відповідь. У процесі проведення дистанційних консультацій у викладача з'являється можливість реалізувати індивідуальний підхід до кожного студента. Він може також сформулювати перелік тих питань, що найчастіше задаються студентами, оскільки система автоматично фіксує всі питання і відповіді. Таким чином скорочується час, необхідний для консультацій. Двосторонній зв'язок здійснювався за допомогою електронної пошти, Skype та блогу. Обов'язковою умовою функціонування порталу є розроблення та використання єдиної системи навігації в цьому просторі.

Розміщення на інформаційно-освітньому порталі та використання в навчальному процесі електронного навчально-методичного комплексу (ЕНМК) з усіх дисциплін надає можливість кожному студенту навчатися за власною траєкторією в будь-який час, що позитивно вплинуло на формування ІКК майбутніх вчителів технологій.

Забезпечення керівництва формуванням ІКК на основі індивідуального підходу й налагодження суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем і студентами реалізовувалося в процесі оволодіння студентами професійними знаннями з фахових дисциплін стосовно ІКТ та особливостями використання ІКТ у майбутній професійній діяльності. Зазначене складатиме теоретичне підґрунтя для розвитку в майбутніх учителів технологій ІКК.

Завдяки реалізації наступної педагогічної умови – організації самостійної роботи студентів з використанням інноваційних технологій, формується досвід прояву ІКК у квазіпрофесійних умовах, здатність ініціювати використання в педагогічній діяльності ІКТ, творчо та відповідально її здійснювати, контролювати, творчо підходити до проведення уроків технологій (під час педагогічної практики) із застосуванням ІКТ.

З-поміж інших інноваційних технологій під час експерименту використовувалися веб-квести. Веб-квест, використовуючи інформаційні ресурси Інтернет і інтегруючи їх у навчальний процес, допомагає ефективно розв'язувати низку практичних завдань: учасник квесту вчиться виходити за рамки змісту та форм подання навчального матеріалу викладачем; створює можливість розвитку навичок спілкуванням через Інтернет, тим самим, реалізуючи основну функцію – комунікативну; веб-квест підтримує навчання на рівні мислення, аналізу, синтезу та оцінювання; учасник квесту одержує додаткову можливість професійної експертизи своїх творчих здібностей та вмінь; учасник квесту вчиться використовувати інформаційний простір мережі Інтернет для розширення сфери своєї творчої діяльності; підвищується мотивація студентів до вивчення дисципліни, з одного боку, і до використання комп'ютерних технологій у навчальній діяльності – з

іншого. Останнє є особливо важливим у контексті нашого дослідження. Доведено, що використання майбутніми учителями технологій веб-квесту не тільки позитивно впливає на набуття повноти, глибини та системності знань стосовно ІКТ, підвищує рівень операційних умінь, володіння навичками опрацювання інформації, вміння здійснювати самоконтроль і самооцінювання застосування ІКТ, а й змінює характер установок на використання ІКТ у майбутній педагогічній діяльності.

Установлено, що в процесі роботи над веб-квестом у майбутніх учителів технологій розвивається низка компетенцій, скажімо, використання інформаційних технологій для розв'язання професійних завдань; самонавчання та самоорганізація; навички командного вирішення проблем; уміння знаходити кілька способів розв'язання проблемної ситуації тощо. Вони також набувають досвід вияву ІКК у квазіпрофесійних, а потім і професійних, умовах.

У третьому розділі – **«Експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів технологій»** – представлено етапи, методику формувального етапу експерименту та результати експериментального дослідження.

Організаційно-спонукальний етап становить період формування відповідного характеру настанов на використання ІКТ у майбутній педагогічній діяльності. Завдання організаційно-спонукального етапу: забезпечити осмислення та переосмислення студентами значення для майбутньої професійної діяльності володіння ІКТ та усвідомлення особистісного сенсу й значущості ІКК, спрямувати студентів на досконале оволодіння ІКТ, актуалізувати потребу в оволодінні ІКТ, розвивати прагнення до професійного самовдосконалення стосовно оволодіння ІКТ, формувати необхідний комплекс знань стосовно ІКТ тощо через організацію діяльності студентів в ІОС ВНЗ. З метою розв'язання поставлених завдань ефективними є такі форми і методи навчання: лекції, семінарські, лабораторно-практичні заняття та ін. Серед методів інтерактивного навчання, що використовувалися нами під час експерименту для формування ІКК майбутніх учителів технологій були такі: мозковий штурм, коло ідей, мікрофон; дискусія, робота у малих групах; асоціативний кущ; метод проектів; бесіда за Сократом (студенти ставили проблемні питання і шукали шляхи їх розв'язання); ділові ігри (відтворювалася поведінка і діяльність учителя технологій у тих чи інших ситуаціях), кейс-метод та інші.

Реалізація окреслених завдань забезпечувалася за умов максимального використання потенційних можливостей усіх навчальних предметів, передбачених навчальним планом підготовки майбутнього вчителя технологій у педагогічному вищому навчальному закладі (ПВНЗ); збагачення їх навчально-методичним матеріалом, що сприяв формуванню визначених складових ІКК майбутніх учителів технологій; добору ефективних форм, методів і засобів формування досліджуваної якості; забезпечення послідовності й узгодженості у досягненні визначених завдань.

Для виконання завдань організаційно-спонукального етапу формування

ІКК у змісті традиційних дисциплін навчального плану спільно з викладачами, які їх читають, було визначено теми та доповнено їх питаннями, що сприяють формуванню інтересу студентів до оволодіння ІКТ. Зокрема під час вивчення курсу «Теорія і методика трудового та професійного навчання», метою якого є засвоєння теоретичних засад організації та проведення урочної й позакласної навчально-виховної роботи з трудового навчання, особлива увага зверталась на поглиблення змісту, наприклад, лабораторних занять з теми «Інформаційні джерела та інформаційні технології в проектній діяльності». З курсу «Методика викладання основ інформаційних технологій» питання, що сприяють формуванню інтересу студентів до оволодіння ІКТ, потреби в ІКК виносилися на поглиблений розгляд з таких тем: «Основи роботи з текстовою інформацією»; «Текстовий процесор»; «Моделювання. Основи алгоритмізації»; «Системи опрацювання табличних даних»; «Бази даних. Системи управління базами даних»; «Інформаційні технології персональної та колективної комунікації» тощо.

На організаційно-спонукальному етапі формування ІКК майбутніх учителів технологій здійснювалось як в аудиторних умовах (лекційні, семінарські, лабораторно-практичні заняттях), так і в позааудиторній роботі (самостійні заняття в комп'ютерних класах, лабораторіях, індивідуальне консультування з проблемних питань тощо). На цьому етапі широко використовувались: бесіди, дискусії, аналіз ситуацій, візуалізація навчального матеріалу, імітаційне моделювання проблем, що вивчаються, програмоване навчання, метод проектів та ін.

Наступний, *когнітивно-процесуальний етап* становить період оволодіння студентами знаннями змісту ІКК. Він спрямований на подальший розвиток мотиваційно-ціннісного компонента, та, головним чином, інформаційно-пізнавального компонента ІКК. Завдання когнітивно-процесуального етапу: забезпечити повноту, глибину, системність знань майбутніх учителів технологій стосовно ІКТ, спрямувати студентів на здобуття знань про особливості використання ІКТ в майбутній професійній діяльності тощо. Для досягнення поставлених завдань ефективними є такі форми і методи навчання: лекції, семінарсько-практичні, лабораторні заняття, тренінгові заняття, ділові та рольові ігри, педагогічні задачі, аналіз підручників, робота в проектах; навчальне моделювання; дидактичні ігри; проблемно-пошукові, інтерактивні, рольові ігри, конкурси, «мозкові штурми», аналіз відеоситуацій; комп'ютерна візуалізація об'єкту чи процесу; педагогічна програмна розробка та інші.

Рефлексивно-продуктивний етап формування ІКК майбутніх учителів технологій становить період набуття студентами досвіду вияву ІКК у професійних чи квазіпрофесійних умовах. Він спрямований на подальший розвиток інформаційно-пізнавального компонента та, головним чином, на формування технологічно-результативного компонента ІКК. Завдання рефлексивно-продуктивного етапу: забезпечити досконале оволодіння майбутніми вчителями ІКТ, спрямувати студентів на оволодіння набором операційних умінь та навичок опрацювання інформації, вміннями працювати

з педагогічними програмними засобами; спонукати студентів до здійснення самоконтролю, самоаналізу та самооцінювання застосування ІКТ; формувати вміння творчо підходити до проведення уроків технологій із застосуванням ІКТ. Для досягнення поставлених завдань ефективними є такі форми і методи навчання: практичні завдання; розробка веб-сторінок для сайтів; інтерактивні методи: кейс-метод, метод проектів; навчальне моделювання тощо.

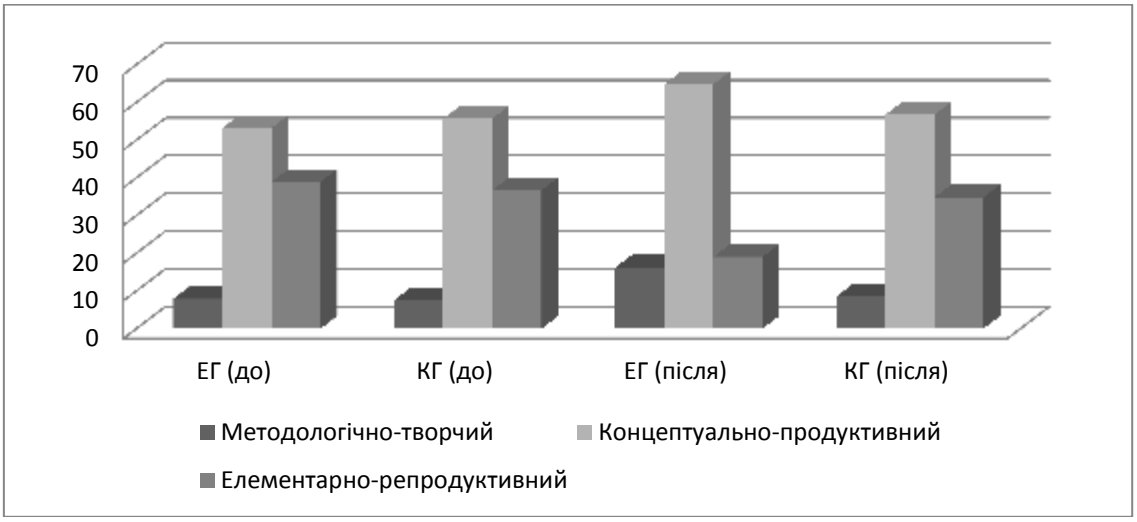

Рис. 2. Динаміка ІКК студентів ЕГ та КГ (до та після експерименту)

У результаті формувального етапу педагогічного експерименту з'ясовано, що за аксіологічним критерієм в експериментальній групі значно зросла кількість студентів з методологічно-творчим (на 4,6 %) і концептуально-продуктивним (на 12,5 %) рівнем ІКК, а кількість студентів з елементарно- репродуктивним рівнем зменшилося на 17,1 %. Відповідно у контрольних групах такі зміни складають 1 %, 3,8 % та 4,8 %. За гносеологічним критерієм в експериментальній групі також значно зросла кількість студентів з методологічно-творчим і концептуально-продуктивним рівнем ІКК: на 9,7 % і 11,1 %, а число студентів з елементарно-репродуктивним рівнем зменшилося на 20,8 %. Відповідно у контрольній групі зміни такі: 1,5 %, 1 % та 0 %. За праксеологічним критерієм в експериментальній групі також значно зросла кількість студентів з методологічно-творчим і концептуально-продуктивним рівнем ІКК (відповідно на 10,6 % і 11,2 %), а число студентів з елементарно-репродуктивним рівнем зменшилося (на 21,8 %). У контрольних групах ці зміни складають відповідно: 0,4 %, 0,5% та 0,9 %.

Для доведення того, що кількісні зміни, які відбулись у студентів експериментальної групи стосовно зростання рівня ІКК після проведення формувального етапу експерименту, є статистично значущими, ми скористалися критерієм згоди χ^2. Для ЕГ його значення (21,4) виявилося більшим за відповідне табличне значення (5,9), що підтверджує статистичну достовірність змін.

Узагальнення результатів дослідно-експериментальної роботи дозволило зробити **висновки:**

1. У сучасних умовах майбутні вчителі технологій мають не тільки володіти ґрунтовними фаховими знаннями й уміннями, а й демонструвати високий рівень ІКК, здатність до постійного фахового самовдосконалення. Результати аналізу психолого-педагогічних досліджень і практики підготовки майбутніх учителів технологій у вищих навчальних закладах III-IV рівня акредитації педагогічного профілю свідчать, що традиційні форми організації навчання не забезпечують формування у значної частини студентів належного рівня ІКК. Розв'язання цієї проблеми потребує обґрунтування педагогічних умов і пошуку нових підходів до організації навчального процесу, що забезпечують формування методологічно-творчого рівня ІКК студентів. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури та особливостей професійної підготовки педагогів у дослідженні з'ясовано сутність «інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів технологій» як інтегративної (комплексної) якості особистості, що становить *здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, одержувати інформацію, оперувати нею (володіти відповідним рівнем знань, умінь і навичок стосовно ІКТ) і ефективно використовувати ІКТ у педагогічній діяльності.*

2. Результати теоретичного узагальнення вможливили опис структури ІКК майбутніх учителів технологій в інтегративній єдності трьох компонентів: мотиваційно-ціннісного (включає наявність інтересу до оволодіння ІКТ; сформованість потреби в ІКК; усвідомлення особистісного сенсу та значущості ІКК; прагнення до професійного самовдосконалення стосовно оволодіння ІКТ); інформаційно-пізнавального (повнота, глибина, системність знань стосовно ІКТ; знання про особливості використання ІКТ в професійній діяльності); технологічно-результативного (володіння ІКТ, набір операційних умінь; володіння навичками опрацювання інформації; уміння працювати з педагогічними програмними засобами; уміння здійснювати самоконтроль, самоаналіз та самооцінку застосування ІКТ; здатність до рефлексії; уміння творчо підходити до проведення уроків технологій із застосуванням ІКТ).

Окреслені критерії та показники дали змогу виокремити три якісно своєрідні рівні сформованості ІКК майбутніх учителів технологій: методологічно-творчий, концептуально-продуктивний та елементарно-репродуктивний, що дало можливість простежити за динамікою формування досліджуваної якості.

3. На підставі аналізу літератури, досвіду роботи ВНЗ, власних досліджень визначено та експериментально перевірено педагогічні умови формування ІКК майбутніх учителів технологій: формування потреби в ІКК через організацію діяльності студентів в інформаційно-освітньому середовищі навчального закладу; забезпечення керівництва формуванням ІКК на основі індивідуального підходу й налагодження суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем і студентами; організація самостійної роботи студентів з використанням інноваційних технологій. Експериментальне навчання відбувалося з дотриманням виявлених і обґрунтованих педагогічних умов.

4. У дослідженні презентована та експериментально перевірена методика реалізації педагогічних умов формування ІКК майбутніх учителів технологій, що передбачає такі послідовні етапи роботи: організаційно-спонукальний, когнітивно-процесуальний, рефлексивно-продуктивний.

Кількісний та якісний аналіз результатів апробації педагогічних умов формування ІКК майбутніх учителів технологій констатував позитивну динаміку формування досліджуваної якості. Зокрема, кількість студентів з елементарно-репродуктивним рівнем ІКК в експериментальній групі зменшилась на 19,9%; водночас кількість студентів з методологічно-творчим рівнем ІКК збільшилась на 8,3% (у порівнянні з відповідними показниками в контрольній групі: 1,9% та 0,9%).

Результати дослідно-експериментальної роботи, їх апробація на міжнародних, всеукраїнських, регіональних конференціях, а також у публікаціях дали змогу констатувати ефективність пропонованої моделі та педагогічних умов формування ІКК майбутніх учителів технологій. Про це свідчить також порівняння даних констатувального та формувального експериментів. За результатами прикінцевого етапу дослідження відбулися статистично значущі зміни в рівнях ІКК майбутніх учителів технологій експериментальної групи.

Отже, мета досягнута, гіпотеза доведена, завдання розв’язані.

Здійснена теоретико-експериментальна робота, звісно, не вичерпує всіх аспектів формування ІКК майбутніх учителів технологій. Перспективи подальших досліджень вбачаємо у створенні навчально-методичного забезпечення формування ІКК майбутніх учителів технологій; розробленні цілісної системи формування ІКК майбутніх учителів; формування ІКК у педагогів інших напрямів підготовки та спеціальностей.

Список опублікованих праць за темою дисертації

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. *Федорук Г. М.* Методичні аспекти реалізації змісту економічної освіти учнів у трудовому навчанні / Г. М. Федорук // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. – Редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2011. – [вип. 28]. – С. 145-149.

2. *Федорук Г. М.* Компетентність як педагогічна категорія / Г. М. Федорук // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. – Редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2011. – [вип. 32]. – С. 465-469.

3. *Федорук Г. М.* Сутність та структура інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів технологій / Г. М. Федорук // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. – Редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2013. – [вип. 35]. – С. 488-492.

4. *Федорук Г. М.* Дефініція поняття «компетентність» у сучасній психологічній і педагогічній літературі / Г. М. Федорук // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. – Редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2013. – [вип. 36]. – С. 440-443.

5. *Федорук Г. М.* Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів технологій / Г. М. Федорук // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. – Редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2014. – [вип. 37]. – С. 495-499.

6. *Федорук Г. М.* Сутність та структура інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів технологій / Г. М. Федорук // Педагогіка, психологія і соціологія: зб. наук. пр. – Редкол. : Є. О. Башков (голова) та ін. – Донецьк : ТОВ «Цифрова типографія», 2014. – [вип.1(15)]. – С. 129-133.

7. *Федорук Г. М.* Мотиваційний аспект в структурі інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів технологій / Г. М. Федорук // Психолого – педагогічні проблеми становлення сучасного фахівця : зб. наук. пр. – Харків : ХНЕУ; ХОГОКЗ, 2014. – С. 329-333.

8. *Федорук Г. М.* Використання веб-квестів у самостійній роботі майбутніх учителів технологій / Г. М. Федорук // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. – Редкол. : І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2015. – [вип. 42]. – С. 495-499.

9. *Федорук Г. Н.* Влияние информационно-образовательной среды на формирование информационно-коммуникационной компетентности будущих учителей / Г. Н. Федорук // Zbior raportow naukowych.Warszawa : Wydawca : Sp.zo.o. «Diamond trading tour», 2014. – 132 str. – S. 95-100.

10. *Федорук Г. Н.* Формирование информационно-коммуникационной компетентности будущих учителей технологий в информационно-образовательной среде учебного заведения / Г. Н. Федорук // Вопросы педагогики и психологии: сбор.науч. ст. – М. : Изд. «Международный центр науки и образования», 2014. – [вип. 2(23)]. – С. 65-71.

11. *Федорук Г. Н.* Использование дисциплин профессиональной и практической подготовки в формировании информационно-коммуникационной компетентности будущих учителей технологий / Г. Н. Федорук // Zbior raportow naukowych.Warszawa : Wydawca : Sp.z o.o. «Diamond trading tour», 2014. – 132 str. – S. 95-100.

12. *Федорук Г. М.* Інтерактивні технології у формуванні готовності майбутніх учителів трудового навчання до розвитку економічної компетентності учнів // Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень: зб. наук. пр.; редкол.: Р. С. Гуревич (голова) та ін. – Вінниця: ТОВ фірма « Планер», 2012. – [вип. 1]. – С. 174 – 177.

13. *Федорук Г. М.* Інформаційно-комунікаційна компетентність

майбутніх учителів технологій та її компоненти в педагогічних дослідженнях / Г. М. Федорук // Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень : зб. наук. пр. – Редкол. : Р. С. Гуревич. – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2012. – [вип. 2]. – С. 349-352.

14. *Федорук Г. М.* Проблема формування інформаційно-комунікаційної компетентності особистості в контексті сучасних освітніх підходів / Г. М. Федорук // Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень : зб. наук. пр. – Редкол. : Р. С. Гуревич. – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2012. – [вип. 3]. – С. 107-111.

Опубліковані праці апробаційного характеру:

15. *Федорук Г. М.* Сучасний стан проблеми підготовки майбутніх учителів трудового навчання до розвитку економічної компетентності учнів/ Г. М. Федорук // Вісник студентського наукового товариства: зб. наук. пр. – Горлівка: Вид-во ГДПІІМ, 2012 – [вип. 32]. Горлівка: Вид –во ГДПІІМ, 2012.- С.120- 123.

16. *Федорук Г. М.* Індивідуальний підхід й налагодження суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем і студентами у формуванні інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів технологій / Г. М. Федорук // Проблеми становлення і розвитку особистості в сучасному соціокультурному середовищі: зб. наук. пр. – Редкол. : Богатирьова Г. А. (голова) та ін. – Кривий Ріг : КФ ЗНУ, друкарня «Конон», 2014. – [вип. 3]. – С. 153-159.

17. *Федорук Г. М.* Інформаційно-комунікаційна компетентність майбутніх учителів : сутність та структура / Г. М. Федорук // Організація самостійної роботи студентів у контексті підвищення якості освіти особистісний вимір: зб. наук. пр. – Донецьк : «Азов'є», 2014.– С. 196-197.

18. *Федорук Г. М.* Стан інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів технологій / Г. М. Федорук // Соціологія – соціальна робота – регулювання соціальних проблем: зб. наук. пр. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. – С. 142-145.

19. *Федорук Г. Н.* Соотношение понятий «компьютерная грамотность» и «информационно-коммуникационная компетентность» / Г. Н. Федорук // Наука, економіка і техніка: зб. наук. пр. – Чернівці : БЕФ, 2014. – С. 75-77.

20. *Федорук Г. М.* Можливості дисциплін професійної і практичної підготовки у формуванні інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів технологій / Г. М. Федорук // Професійний розвиток та становлення особистості сучасного фахівця в умовах освітнього простору : зб. наук. пр. – Хмельницький : ХНУ, 2014. – С. 85-88.

Праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

21. *Федорук Г. Н.* Использование интерактивных технологий в профессиональной подготовке будущих учителей трудового обучения / Г. Н. Федорук // Проблеми та перспективи розвитку наук: зб. наук. пр. – Чернівці : БЕФ, 2014. – С. 5-6.

22. *Федорук Г. М.* Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів технологій / Г. М. Федорук // Методичні рекомендації: Вінниця : ТОВ фірма «Нілан ЛТД», 2015. – 55 с.

АНОТАЦІЇ

Федорук Г. М. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів технологій у процесі професійної підготовки. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Міністерство освіти і науки України. – Вінниця, 2015.

Дисертацію присвячено актуальній проблемі формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів технологій.

У роботі проаналізовано теоретичні засади досліджуваної проблеми, розкрито сутність та структуру інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів технологій, визначено критерії, показники, схарактеризовано рівні сформованості інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів технологій. Теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів технологій у процесі навчання у вищих педагогічних закладах освіти: формування потреби в ІКК через організацію діяльності студентів в інформаційно-освітньому середовищі навчального закладу; забезпечення керівництва формуванням ІКК на основі індивідуального підходу й налагодження суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачем і студентами; організація самостійної роботи студентів з використанням інноваційних технологій. Розроблено та перевірено модель формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх учителів технологій.

Ключові слова: майбутні вчителі технологій, інформаційно-комунікаційна компетентність, формування, педагогічні умови.

Федорук Г. Н. Формирование информационно-комуникационной компетентности будущих учителей технологий в процессе профессиональной подготовки. – Рукопись.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата педагогических наук специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Винницкий государственный педагогический университет имени Михаила Коцюбинского, Министерство образования и науки Украины. – Винница, 2015.

Диссертация посвящена актуальной проблеме формирования информационно-коммуникационной компетентности будущих учителей технологий. В работе проанализированы теоретические основы исследуемой проблемы, раскрыта сущность и структуру информационно-коммуникационной компетентности будущих учителей технологий, определены критерии, показатели, охарактеризованы уровни сформированности информационно-коммуникационной компетентности будущих учителей технологий.

Результаты теоретического обобщения дали возможность определить структуру исследуемого понятия, состоящую из единства трех компонентов: мотивационно-ценностного (наличие интереса к овладению ИКТ

сформированность потребности в ИКК; осознание личностного смысла и значимости ИКК, стремление к профессиональному самосовершенствованию относительно овладения ИКТ); информационно-познавательного (полнота, глубина, системность знаний о ИКТ, знания об особенностях использования ИКТ в профессиональной деятельности); технологически-результативного (владение ИКТ, набор операционных умений; владение навыками обработки информации, умение работать с педагогическими программными средствами, умение осуществлять самоконтроль, самоанализ и самооценку применения ИКТ, способность к рефлексии, умение творчески подходить к проведению уроков технологий с применением ИКТ). Указанные критерии и показатели позволили выделить три уровня сформированности ИКК будущих учителей технологий: методологически творческий, концептуально-продуктивный и элементарно-репродуктивный, что дало возможность проследить за динамикой формирования исследуемого качества.

Теоретически обоснованы и экспериментально проверены педагогические условия формирования информационно-коммуникационной компетентности будущих учителей технологий в процессе обучения в высших педагогических учебных заведениях: формирование потребности в ИКК через организацию деятельности студентов в информационно-образовательной среде учебного заведения; обеспечение руководства формированием ИКК на основе индивидуального подхода и налаживания субъект-субъектной взаимодействия между преподавателем и студентами; организация самостоятельной работы студентов с использованием инновационных технологий. Разработана и проверена модель формирования информационно-коммуникационной компетентности будущих учителей технологий.

После проведения формирующего этапа педагогического эксперимента было определено результативность этой работы. Действенность формирующих воздействий были определены на основе сравнительного анализа результатов начального и итогового контроля состояния ИКК будущих учителей технологий на основе разработанных критериев и показателей. Оценку сформированности ИКК студентов в экспериментальных и контрольных группах было осуществлено с помощью комплекса исследовательских методов и методик: наблюдение, беседа, анкетирование, тестирование, экспертных оценок.

Ключевые слова: будущие учителя технологий, информационно-коммуникационная компетентность, формирование, педагогические условия.

Fedoruk G. M. Formation of information and communication technologies competence of future teachers in the course of vocational training. – Manuscript.

Dissertation for obtaining a scientific degree of a candidate of pedagogical sciences in speciality 13.00.04 – theory and methodic of professional education. – Vinnytsia state pedagogical university named after Mukhailo Kotsiubynsky, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Vinnytsia, 2015.

The thesis is devoted to the issue of formation of information and communication technologies competence of future teachers.

The paper analyzes the theoretical principles studied the problem, the essence and structure of information and communication technologies competence of future teachers, the criteria, indicators, Author determined levels of information and communication technologies competence of future teachers. Theoretically grounded and experimentally tested pedagogical conditions of information and communication competence of future teachers of technology in teaching in higher pedagogical educational institutions: the formation needs ICC through the organization of students in information-educational environment of the institution; providing guidance on ICC forming the basis of individual approach and adjustment of subject-subject interaction between teacher and students; organization of independent work of students using innovative technologies. Developed and tested model of information and communication technologies competence of future teachers.

Key words: future teachers of technology, information and communication competence, formation, pedagogical conditions.

Підписано до друку 15 червня 2015 р.
Формат 60х84/16.
Папір офсетний. Друк різографічний.
Гарнітура Calibri. Ум. др. арк. 14,0
Віддруковано з оригіналів замовника.

Видавець і виготовлювач ТОВ «Нілан-ЛТД»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції серія DK №4299 від 11.04.2012 р.
21027, м. Вінниця, вул.600-річчя, 21
e-mail: info@tvoru.com.ua
Тираж 100 пр.